

סרט תיעודי, לכאורה, הוא סרט שצריך להציגו רק בטלוויזיה. זהו סיפור על מעשים, לא על דמויות חיות — שיחזור דברים שהיו, ומשום כך בנאלי, ולא סיפורי-בדים וזהר ומבדר. לכן אפשר לראות סרט תיעודי בבית, בכורסה, עם או בלי גרעינים, אבל לא כדאי לטרוח ולצאת מן הבית, להפסד מקום חנייה למכונית, לקנות כרטיס לקולנוע, לסבול את ההערות הדביליות של השכנים ועוד למצוא דו"ח חר' חנייה בדרך הביתה, משום שעיריית תל-אביב מתכננת לך אישית ידורכת לך על היבלות בכל הזדמנות.

נכון? לא נכון. סרט תיעודי יכול להיות חוויה מרתקת, מבודרת, מעניינת וגדושה בדמויות חיות ומעניינות יותר מכל סרט עלילתי שאפשר להעלות על הדעת. ויש מיקרים שבהם כדאי ליטול את כל הסיכונים כדי לראות סרט שכזה. לדוגמה: סרט תיעודי בשם הבחור הטוב, שיוצג בקרוב בתל-אביב. בשנה שעברה הוא זכה ב- אוסקר כסרט התיעודי הטוב ביותר של השנה.

איירה ווהל, היהודי הצעיר שעשה את הסרט, לא חיפש איזו בעיה הרת-יעולם כדי לדון בה. לא יצא להפלגה במקומות מרוחקים כדי לחשוף נופים שלא הוצגו כמותם קודם לכן. ואף לא ראיין את המדינאים הנסתרים, שמושכים בחוטי העולם עד שהוא ניראה כמו תיאטרון-בובות.

אייירה בחר דווקא את מישפחתו — למעשה בחר בתופעה אחת, מאוד מוגדרת, במישפחה זו — ועבך אחריה במשך שלוש שנים תמימות. התוצאה היא אחת התעודות האנושיות הרגישות ביותר שאפשר להעלות על הדעת, עשויה בהרבה תבונה ובאהבה אינסופית לדמויות שבה.

כרוניקה אישית. לאיירה ווהל יש בן-דוד בשם פיליפ (פילי בפי הקרובים ופיבלה בפי הריון), שהוא בעצם, הבחור הטוב" שעל שמו קרוי הסרט, ואם אפשר

במאי איירה ווהל ובן-דודו פיליפ
הוא בחור טוב

פיליפ ואמו
אין עונש כבוד יותר

לקרוא לגבר בן 52 בחור. לפילי זה יש בעיה. מוחו הפסיק להתפתח מאז שמלאו לו חמש. בשלב מסוים חשבו הריון למסור אותו למוסד, אבל אחרי ביקור קצר במוסד, העדיפו לשמור את פילי בבית. השנים עברו, אחיו הבכור של פילי נפטר, ההורים עברו את גיל ה-70, והמישר פחה, עם איירה הבמאי בראשה. מתחילה לדאוג לעתידו של פילי. הוא אמנם בחור טוב, מנקה את הבית, שוטף את הכלים ועוזר לאמו בקניות, אבל עדיין תלוי

בכל בהריון. לכן עליו ללמוד כיצד לדאוג לעצמו, או לפחות כיצד לחיות ללא הריון. מרגע זה והלאה מתחיל הסרט, שהוא מעין כרוניקה אישית של איירה ווהל, שיחד עם ידידו, הצלם טוב מקדונג, כימעט עברו לגור בבית דודו ודודתו. תחילה רומזים להורים שעליהם לחשוב על עתיד הבן, אחר כך מלווים אותם בנסיונותיהם למצוא פתרון. הסרט מסתיים עם מציאת הפתרון. תמונה אנושית. לכאורה זהו סרט

לאן נעלם החופש האקדמי של האוניברסיטה

זה הזעיק את כל האנשים המוסמכים שבמוסד, ובסופו של דבר נאמר לשניים שהסרט נמצא בכספת של האוניברסיטה, עד שיוחלט על גורלו.

כאשר נשאל אמנון גולן, לפני חצי שנה, מה יעלה בגורל הסרט, אמר ל"העולם הזה": "הפרשה עדיין בשלבי דיון, לדעתי האישית לא ראוי לאוניברסיטה שסרט כזה יופק בשמה".

הוקמה ועדה שבה חברים אנשי-ציבור ובראשה עומד פרופסור רוני שובל, חבר הוועדה-המנהל של האוניברסיטה. אלא שהיום, חצי שנה אחרי הקמת הוועדה, הסרט עדיין בכספת, ושום דבר מעשי לא נעשה בעניין. לטענתו של אילן שאול, הוועדה אכן המליצה לשחרר את הסרט ולהחזירו לידיהם. אלא שאז פרצה שערוריה מאחרי הקלעים, והבני הוועדה-המנהל של האוניברסיטה, איימו שייטלו את מלוא מש-קלם נגד ההחלטה. לעומת זאת, לפניית "העולם הזה" אל האוניברסיטה אמרה הדוברת, בשם פרופ' יורם דינשטיין, דיקן הסטודנטים, שהתגובה היחידה של האוניברסיטה היא, ש"הוקמה ועדה, שתבדוק את ההיבטים השונים של הבעיה". זאת הרי כבר נאמר לפני חצי שנה, ושום תוספת אינפורמציה אי-אפשר היה להוציא.

לפנות לערכאות. אילן שאול ממשיך וטוען שהציעו לו עיסקה, כדי למנוע בכל מחיר הכפשת שמה של האוניבר-סיטה, אם יגיע הדבר לכלי-התיקשות. "במשך חצי שנה שתקנו ושמרנו על פרופיל נמוך, כדי שלא לגרום לשערוריה. איבדנו את אמונתנו באוניברסיטה. פירושה של העיסקה שהוצעה לנו היה דחייה נוספת של כל הסיפור לזמן בלתי-מוגדר. לכן החלטנו לפנות לערכאות".

עכשיו אפשר לשאול כמה שאלות: ראשית, איך זה שמרשים לתלמידים באוניברסיטה להפיק סרט של 12 דקות במשך שלוש שנים, או שמא זו אחת הסיבות לבעיות שיש לבוגרים אחר-כך, כשהם יוצאים להתמודד עם הקולנוע מחוץ לכתלים המוגנים של המוסד?

שאלה שניה, באיזו מידה יכולה האוניברסיטה, מבחינה מצפונית, לראות עצמה בעלת סרט, כאשר מראש ברור לכולם שאין לה כסף לשלם אלא חלק מהפקתו, והיא דורשת מן התלמידים לכסות את כל היתר?

שאלה שלישית, ממתים מהווים, "האולפנים המאוחדים" סניף תל-אביבי של המועצה לביקורת מחזות וסרטים? שאלה רביעית, מה קרה לאותו מושג נשגב ונעלה ששמו "החופש האקדמי"? ושאלה חמישית, שאלת תם: אם יש לאוניברסיטה מדיניות מסוימת, והיא רוצה לסתום פיות מסוימים, מדוע שלא תדאג להסביר למורים העובדים בתחור מיה שיש נושאים אשר אסור לאשר להפקה, ואז לא יעמידו תלמידים אומללים במצב נואש, כשסרט שעליו הוציאו את הסכנותיהם המועטים סגור בכספת, ולא תהיה סכנה של שערוריה ציבורית?

לפני כמה ימים הגישו שני צעירים, אילן שאול ונחום מוכיח, תלונה במשטרה נגד "האולפנים המאוחדים" על הוצאת דבר מידיהם במירמה. השבוע הם מתכוננים לפנות בעתירה נגד אוניברסיטת תל-אביב, משום שהחרימה לפני חצי שנה סרט קצר, שעשו השניים במיסגרת לימודיהם במגמה לקולנוע.

בטיעה יוצאת-דופן זו היא תוצאה של פרשה חלמאית עגומה, אשר התחילה להתגלגל לפני קרוב לארבע שנים. אבל השלכותיה עשויות להשפיע על המשך של החוג לקולנוע באוניברסיטה, ולהטיל על כף-המאזניים את הכרעה בדבר קיומו או היעדרו של החופש האקדמי באוניברסיטה.

ההחלטה היתה תמימה: שני סטודנטים בחוג לקולנוע של אוניברסיטת תל-אביב עשו סרט בן 12 דקות בשם "גלגל ראשון". כהנוג במוסד שמשאביו הכלכליים אינם מספיקים כדי לממן את תרגילי תלמידיו עד הסוף, הוספו השניים על הציוד וחומר-הגלם, שנתנה להם האוניברסיטה, גם כמה עשרות אלפי לירות מכיסם. בין התחלת הסרט לסופו כבר לא היו השניים תלמידי האוניברסיטה, שכן העבודה נמשכה בהפסקה שלוש שנים. כשהקרינו לעצמם את הסרט המוכן, בכוונה להכין ממנו עותק נוסף ומתוקן, התברר להם שבמקום לצאת מן המעבדות עם סרט ביד, יצאו בידיים ריקות. מנכ"ל האוניברסיטה, אמנון גולן, חרטים את הסרט, בהסתמכו על החוק, הקובע כי מבחינה משפטית שייך הסרט לאוניברסיטה, שכן בעל הנאטיב היא האוניברסיטה.

נשאלת השאלה איך קרה שהסרט הגיע לידינו? לשם כך צריך להתבונן בנושא: שני אנשי מילואים מסתלקים בלי לשלם, אחרי ארוחה שאכלו במיסעדה בכפר ערבי, במיסגרת סיורי פאטרול סינרגיים. בעל המיסעדה מחליט להתלונן במישל. השניים מגלים אותו, בדרך, תופסים אותו לאחר מירוף, משלשלים אותו לבאר ומרמים מן החבל לקול הבטה. אש"ף יקנה. סיפור זה הוגש בשעתו לדיויד פרלוב, שהיה אז המורה האחראי לאישור התרגיל, שהשניים היו צריכים לבצע בשנת לימודיהם השניה. מאז חלפו ימים רבים. אילן עזב את הלימודים באמצע וחזר לקיבוץ שלו, נחום סיים בינתיים את הלימודים. כשהם ביקשו לפני חודשים מארנון צפריר, רכז החוג לשעבר, את הנגטיב של הסרט, כדי להשלימו, קיבלו אותו לידיהם ללא בעיות.

הם גזרו בעזרת העורכת, רבקה יוגב, במעבדות, "ברקיי-פאטה-האמריס", שבע דקות מתוך מה שהיה כ-19 דקות, והקרינו לעצמם את הגירסה הסופית.

"בסוף ההקרנה יצאה אלינו העורכת, מריאנה גרוס, מעובדות המעבדה, כשכולה נרעשת. ככה בדיוק התחיל גבלס, אש"ף יקנה מכם את הסרט בהרבה כסף, היא טענה" מספר אילן.

למחרת התחילה הסחרחורת. "האולפנים המאוחדים", המפעילים את המעבדה, הזעיקו את מנכ"ל האוניברסיטה,